

Warszawa, 09-03-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

KMPT.571.1.2025.ML

Pan

Adam Bodnar

Minister Sprawiedliwości

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

zwracam się do Pana w celu wskazania na potrzebę pilnej zmiany przepisów regulujących minimalny dzienny koszt posiłków i napojów wydawanych osadzonym w jednostkach penitencjarnych, tj. przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych¹.

Pragnę zauważyć, że ustalone w tym akcieienne stawki minimalne określające koszt wyżywienia w ramach poszczególnych diet **nie uległy zmianie od dnia wejścia w życie wskazanego rozporządzenia, tj. od lutego 2016 r.** Tymczasem jest rzeczą powszechnie wiadomą, że ceny produktów spożywczych w ciągu minionych dziewięciu lat znacznie wzrosły.

Problem nieadekwatności obowiązujących stawek był przedstawiany przez Zastępczynię Rzecznika Praw Obywatelskich w wystąpieniu generalnym skierowanym do Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 13 września 2022 r.² W odpowiedzi Zastępcy Dyrektora Generalnego SW wskazał, że przepis rozporządzenia określa jedynie minimalną stawkę w zakresie kwoty przeznaczanej

---

¹ Dz. U. poz. 302.

² Sygn. IX.517.2016.2021.

na wyżywienie osadzonych, natomiast faktycznie zabezpieczane i wydatkowane są wyższe środki.

Powyższa odpowiedź potwierdza w zasadzie, że stawka minimalna określona w rozporządzeniu **jest w praktyce niewystarczająca do zapewnienia prawidłowego żywienia w jednostkach penitencjarnych**. Ponadto uznaniowe przeznaczenie w ostatnich latach wyższych środków finansowych, niż wynika to z minimum określonego w przepisach, nie rozwiązuje problemu nieadekwatności rozwiązań prawnych.

Należy bowiem zaznaczyć, że **przepisy rozporządzenia mają w tym przypadku charakter gwarancyjny**. Oznacza to, że minimalna kwota określona w przepisie powinna zapewniać możliwość utrzymania jakości żywienia na stałym i akceptowalnym z medycznego punktu widzenia poziomie. Ta funkcja, wobec znacznego wzrostu cen w ostatnich latach, nie jest obecnie spełniona.

Dalsze obowiązywanie przepisów rozporządzenia w obecnym brzmieniu oznaczać będzie, że gdyby w kolejnych latach zdecydowano o obniżeniu budżetu na wyżywienie osadzonych i zabezpieczono środki na poziomie minimalnym (faktycznie niewystarczającym z uwagi na obecne ceny żywności), to takie działanie, jako zgodne z prawem, nie mogłoby być kwestionowane.

Warto w tym miejscu odnieść się także do argumentacji przedstawionej przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 24 listopada 2021 r.³ Zauważono w nim, że omawiane rozporządzenie określa także inne wymagania, które należy spełnić, komponując posiłki w jednostkach penitencjarnych (kaloryczność, procentowa zawartość składników odżywczych oraz ilości warzyw lub owoców w ciągu dnia).

Powyższe wytyczne stanowią istotnie pewną gwarancję w odniesieniu do jakości żywienia osadzonych, nie przesądzają jednak ostatecznie, że ich przestrzeganie zapewni osobom osadzonym rzeczywiście zbilansowaną i wartościową dietę. Wskazane wymagania mogą bowiem zostać zrealizowane także w przypadku posiłków niezdrowych, o niskiej wartości odżywczej.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w trakcie kolejnych wizytacji w jednostkach penitencjarnych odnotowują zauważalny spadek jakości posiłków otrzymywanych przez osadzonych. W ostatnim czasie coraz więcej osadzonych podkreśla, że regularnie spożywa niezdrowe, wysoko

---

³ DWOiP-III.053.3.2021.

przetworzone, pozbawione smaku jedzenie. Obserwacja posiłków wydawanych osadzonemu podczas wizytacji KMPT prowadzi do wniosku, że na obiad (posiłek podstawowy) dominują potrawy z kaszy, makaronu, soi (jako tańszego zamiennika mięsa) oraz wodniste zupy. Na śniadania i kolacje wydawany jest natomiast chleb wraz z porcją margaryny, niskiej jakości wyrób mięsny (m.in. salceson, mielonka) lub marmolada. Surowe warzywa i owoce w dietach podstawowych w zasadzie nie występują.

Wydaje się, że spadek jakości oferowanych posiłków jest naturalną konsekwencją zwiększającej się dysproporcji pomiędzy poziomem cen produktów spożywczych a środkami finansowymi zabezpieczanymi na wyżywienie osób pozbawionych wolności. Kwota przeznaczana na żywienie osadzonych jest głównym czynnikiem determinującym jakość przygotowywanych posiłków, dlatego **istotne jest dostosowanie jej do realiów rynkowych przez określenie minimalnej stawki na poziomie odpowiednio wyższym, uwzględniającym obecne ceny produktów spożywczych.**

Dieta w codziennym życiu więziennym ma zasadniczy wpływ na funkcjonowanie fizyczne i psychiczne osadzonych. Zdrowa, zbilansowana żywność wyposaża więźniów w lepszą kondycję, umiejętności, samopoczucie, polepszając jakość ich życia, zarówno w trakcie pobytu, jak i po opuszczeniu zakładu.

Odpowiednie żywienie uznawane jest przez Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT) za jedno z głównych kryteriów przy ocenie godnych warunków pozbawienia wolności⁴. Niezapewnienie takiego żywienia może prowadzić do narażenia osadzonych na złe traktowanie⁵.

Warto także zauważyć, że żywienie niskiej jakości wywołuje zarówno skutki możliwe do zaobserwowania w krótkim okresie, np. pogorszenie samopoczucia, spadek energii i motywacji, jak i – w dłuższej perspektywie – również poważniejsze dolegliwości zdrowotne. Nieodpowiednia dieta w połączeniu z ograniczonym dostępem do świeżego powietrza i światła dziennego sprzyja powstawaniu chorób, których diagnozowanie i leczenie w znacznym stopniu już dziś obciąża jednostki penitencjarne.

Z uwagi na powyższe zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zwiększenie minimalnych stawek dziennych przeznaczanych na wyżywienie osób

---

⁴ A decency threshold for prisons – criteria for assessing conditions of detention, Extract from the 30th General Report of the CPT, published in 2021, CPT/Inf(2021)5-part, p. 67-71.

⁵ Ibid., p. 67.

osadzonych – do poziomu uwzględniającego zmianę cen produktów spożywczych po 2016 r.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/